

Уз 160. рођендан Николе Тесле, 10. јул

Откривањем споменика Николи Тесли на Врачарском платоу, између Спомен храма Светог Саве и Народне библиотеке Србије, обиљежава се 160. по реду 10. јул, дан рођења Николе Тесле, чувеног крајишког, српског и свјетског проналазача. Никола Тесла је рођен 10. јула 1856. у селу [Смиљану](#) код Госпића (тада Војна Граница, односно Војна Крајина) у српској породици Милутина Тесле, православног протојереја тадашње Карловачке митрополије.

Лички метеорит годину пред Николино рођење

Милутин Тесла, дописник из Лике неколико српских али и других новина, годину дана прије Николиног рођења, новосадском „Србском дневнику“ јавио је „о малом божјем феномену“, како је окарактерисао, по неким каснијим тврњама, пад мањег метеорита који је направио рупу у камену *Самоград*, близу Личког Лешћа, на сами Петровдан 1855. године.

Милутин Тесла пише да је „наједном бљеснуло са стране истока и као да би забуктила триста луча потегну на запад, звијезде уклонише се, и би рећи сва природа стаде“.

- И кад је шмркнуло за први бријег, зорило је тамо, као да би се срушила каква велика кула, а одјек потезао се је у Велебиту на јужној страни задуго. Затијем обузе часком помрачина и миријаде свјетила небесније остадоше преблијеђене од лица овога малог божјег феномена, пише лички дописник.

Годину дана послје тога родио се проти Милутину син, који је и данас иако је прошло 160 година, један од ријетких који зраче „свјетилом небеснијем“.

Никола је увијек лијепим ријечима говорио и писао о свом оцу и његовом реторичком и умијећу писања, али је истицао да је проналазачки дар наслиједио од своје мајке Ђуке

(Георгине), рођене у чувеној свештеничкој породици Мандић из Грачаца. Она, иако је била без формалног образовања, испољавала је изузетно интелигенцију, између осталог, и израдом рукотворина.

Никола Тесла је задужио читав свијет проналаском наизмјеничне струје, генератора и комплетног система производње и дистрибуције електричне енергије. Његов је проналазак и поступак за добијање озона... А шта је још пронашао, истражују и даље хиљаде људи широм свијета. Прије неколико година је у београдској галерији „Озон“ организована изложба „Теслина визија Интернета“, инспирисана његовим пројектом „Свјетски систем“ из 1900. године. Тесла је у том пројекту, техничким рјечником 19. вијека, у више тачака „предвидио“ оно што се данас зове бежични Интернет, мобилна телефонија и ци-пи-ес. Тесле те 1900. године још није тврдио да добија сигнале с неке друге планете, а када је 20 година касније то изјавио, медији и јавност су га исмијавали.

Тесла се одужио Србији

У Београду и Србији Тесла је боравио једанпут, почетком јуна 1892. године. Прије тога обишао је и родну Лику на позив тешко болесне мајке која је умрла непосредно пред његов долазак. Послије Госпића био је и у Загребу, као и у манастирима Крка и Гомирје.

Београд га је 1892, дочекао уз највише почести, примио га је српски краљ Александар Обреновић, одржао је предавање на Великој школи, додијељен му је орден Светог Саве.

Тесла се Србији одужио тако што је Београду поклонио своју заоставштину. Његов нећак Сава Косановић је заоставштину допремио и смјестио у музеј, отворен 1952. године. У Музеју „Никола Тесла“, поред више од 160.000 докумената и 1.000 предмета, је и урна са посмртним пепелом највећег Крајишника и једног од највећих свјетских научника. Већ годинама трају полемике да ли да се урна одатле измјести на плато испред Храма Светог Саве или можда у сами храм.

Парохија Николиног оца остала без Срба

Спомен подручје „Никола Тесла“ у Смиљану хрватска војска и полиција су оштетиле 1991. године. Обновљено је деценију и по касније, 2006. године, када је одржана велика свечаност у част Теслине 150-годишњице, када је и разглас радио на агрегат. У родној кући Оца расвјете, као и у стотина других насеља у Лици, није било струје. У међувремену струја је поново стигла у Смиљан, али многа српска насеља немају је и даље.

Нема, међутим, могућности да се ријеши још већи проблем Лике - у Смиљану и многим другим мјестима више нема Срба. У Смиљану је 2006. године било свега неколико Срба, старца који су у међувремену умрли.

На неколико метара од родне куће Николе Тесле, непосредно уз храм светих апостола Петра и Павла, у којем је служио Николин отац прото Милутин Тесла, је гробница више од 500 Срба које су усташе побиле у љето 1941. године. И та надгробна плоча, као многе друге широм Хрватске, ван подручја ратних дејстава и под заштитом снага УН, уништена је у рату. Од те 1991. године прошло је четврт вијека, а она није обновљена.